

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

TÜRKİYE’NİN AKILLI ŞEHİR DÖNÜŞÜM STRATEJİSİ: KAPSAYICI POLİTİKALAR BAĞLAMINDA BİR ANALİZ*

Derya ÇAKIR DEMİRHAN¹

Öz

Akıllı şehirler dijital dönüşümün yaşamımıza getirdiği teknolojik imkanların şehirler yönetilirken kullanılmasını içerirler ve dijital teknolojilerin daha kaliteli ve sürdürülebilir şehirler için kullanımı anlamına gelirler. Bugün dünyanın birçok ülkesinde yönetimler bilgi iletişim teknolojilerinin şehir yönetimlerinde ve dönüşüm süreçlerinde çok daha aktif kullanımını öngören ulusal ya da yerel düzeyde akıllı şehir dönüşüm stratejileri benimsemiş ve projeler üretmeye başlamışlardır. Bu dönüşüm ve yönetim süreçlerinde çok yaygın bir söylem kapsayıcı politikalar. Kapsayıcı politikalar politika yapım ve uygulama süreçlerinde toplumun hiçbir kesiminin dışarıda kalmaması idealini ifade eder. Şehir yönetimleri açısından düşünüldüğünde ise kapsayıcı politikalar, iyi yaşam standartları içerisinde kaliteli ve sürdürülebilir şehirlere dönüşümün önemli bir unsuru niteliğindedir. Akıllı şehir dönüşüm ve yönetim süreçlerinde toplumun her kesimini içerecek kapsayıcı politikalar gereklidir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin akıllı şehir dönüşüm stratejisini kapsayıcı politikalar bağlamında analiz etmektir. Bu bağlamda çalışma kapsamında Türkiye'nin akıllı şehir stratejisi ve yol haritasını ortaya koyan ve 2019 yılında T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Akıllı Şehirler Dairesi Başkanlığı tarafından yayınlanan "2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı" belgesi incelenmiştir. Çalışmada ilk olarak Türkiye'nin akıllı şehir dönüşüm stratejisi ile ilgili bilgi verilmiş ve ardından, kapsayıcı politikalar alan yazımı ve Birleşmiş Milletler sürdürülebilir kalkınma hedefleri dikkate alınarak oluşturulan unsurlardan hareketle Türkiye'nin akıllı şehir stratejisinin kapsayıcı politikalar ile örtüşüp örtüşmediği sorusuna yanıt aranmıştır. Çalışma, Türkiye'nin akıllı şehirler stratejisi belgesinden elde edilen veriye dayalı olarak nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın temel bulgusu Türkiye'nin akıllı şehir dönüşüm sürecinde yol haritasını belirlerken kapsayıcılık konusunda temel bir farkındalığının olduğu ancak, bununla birlikte geliştirilmesi gereken unsurların söz konusu olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Şehir, Kapsayıcı Politikalar, Sürdürülebilirlik, Dijital Dönüşüm

JEL Kodları: Z18, Z19.

Başvuru: 15.07.2024 **Kabul:** 12.09.2024

*Bu makalenin erken bir versiyonu, 5-6 Temmuz 2024 tarihleri arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi tarafından düzenlenen 4. Uluslararası Sosyal Bilimler Konferansı'nda özet olarak sunulmuştur.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, derya.cakir@beun.edu.tr, Zonguldak, Türkiye, ORCID No: 0000-0001-9217-2931

TÜRKİYE'S SMART CITY TRANSFORMATION STRATEGY: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF INCLUSIVE POLICIES²

Abstract

Smart cities include the use of technological facilities that the digital transformation brought to our lives while governing cities and mean the use of digital technologies for a better, qualified and sustainable city life. Currently, in many countries all around the World, governments start to adopt smart city transformation strategies in national or local levels and produce projects anticipating the active use of information and communication technologies in the city transformation and management processes. In these processes, a very popular discourse is on the inclusive policies. Inclusive policies express the ideal of not excluding any segments of the society in the processes of policy making and implementing. When considered from the city management perspective, inclusive policies are significant in the transformation process of the cities into sustainable smart ones within the decent living conditions. Inclusive policies made for all segments of society are required for the transformation to and the management process of the smart cities. This research tries to evaluate the smart city transformation strategy of Türkiye from the lens of inclusive policies. For this aim, "2020-2023 National Smart City Strategy and Action Plan" document which presents Türkiye's smart city road map and published in 2019 is evaluated. This study firstly gives information about Türkiye's smart city transformation strategy and then tries to answer the question of whether this strategy overlaps with the inclusive policies which are inferred from the inclusive policy literature and United Nations' sustainable development goals. As a qualitative research conducted with the help of the data obtained from the national strategy document of Türkiye for the smart city transformation, the study concludes that Turkey has an awareness of inclusivity besides some aspects needing to be improved.

Keywords: Smart City, Inclusive Policies, Sustainability, Digital Transformation.

JEL Codes: Z18, Z19.

"Bu çalışma Araştırma ve Yayın Etiğine uygun olarak hazırlanmıştır."

1. GİRİŞ

Farklı perspektiflerden çeşitli şekillerde tanımlanmakla birlikte, akıllı şehir kavramını dijital teknolojilerin şehirlerde sürdürülebilirliği ve yaşam kalitesini geliştirmek için kullanımı şeklinde açıklamak mümkündür (Meijer ve Bolivar, 2016; Caragliu vd., 2011; Albino vd., 2015). Teknolojinin ön plana çıktığı akıllı şehir tanımlarına karşın kavramın gelişim süreci içerisinde sosyal, kültürel, ekonomik, insani boyutların önemi üzerinde duran kavramsallaştırmalar yaygınlaşmaktadır (Mora vd., 2017; Nam ve Pardo, 2011). Akıllı şehrin çok boyutlu yapısı bağlamında, akıllı şehir dönüşüm ve

² The Extended English Summary is located the end of the Article

yönetim süreçlerinde yönetsel aktörlerin etkisinin güçlendiği görülmektedir (Memiş, 2017; Demirkıran, 2020; Nohutçu ve Akpınar, 2021; Göçoğlu, 2022; Çakır Demirhan, 2024). Bu çerçevede, akıllı şehir dönüşüm sürecinde yol gösterici rolü nedeniyle yönetsel aktörler tarafından oluşturulan stratejiler, planlar ve politika belgeleri önemlidir.

Türkiye’nin akıllı şehir dönüşümü ile ilgili genel çerçeve T. C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı, Akıllı Şehirler Dairesi başkanlığı tarafından belirlenmektedir. Akıllı Şehirler Dairesi akıllı şehir dönüşüm süreci ile ilgili çalışmalara 2018 yılında ilk olarak mevcut durum analizi yaparak başlamıştır. Bu çerçevede çalıştaylar düzenlenmeye başlanmış, yurtdışı teknik inceleme gezileri düzenlenmiş, akıllı şehirler ile ilgili alan yazın araştırmaları yapılmış ve yerel yönetim anketleri düzenlenmiştir. Buradan hareketle 2019 yılında “2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı” yayınlanmıştır. Genel hatları ile belirtmek gerekirse, başkanlığın kendi sitesinde yayınladığı iş akışına göre, 2019 yılı “izleme ve değerlendirme çalışmaları”, 2020 yılı Türkiye’deki şehirlerin akıllı şehir kapasitelerinin tespit edilmesi, bu bağlamda çeşitli ölçme çalışmalarının yapılması, raporların yazılması ve endekslerin oluşturulması şeklinde ifade edilmiştir. Bu kapsamda Türkiye’deki şehirlerin 2020-2023 arasında akıllı şehir endeks değerlendirmeleri oluşturulmuştur (Sehirendeksi, 2024). 2021 yılı itibariyle “2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı Rehberliği” çalışmaları çerçevesinde çeşitli rehberlik dokümanları, eğitim materyalleri ve referans model çalışmaları geliştirilmeye çalışılmıştır. 2023 yılı itibariyle ise akıllı şehir uygulamaları gerçekleştirmek bir hedef olarak bahsedilmiştir (Akıllı Şehirler Portalı, 2024).

“2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı” Türkiye’nin akıllı şehir yol haritasını ve stratejisini belirleyen temel belge olma özelliği taşımaktadır. Konuyla ilgili yapılan akademik çalışmalarda da incelenen temel politika metinlerden birini oluşturmaktadır (Sezer ve Avcı, 2021; Nohutçu ve Akpınar, 2022; Ulubaş Hamurcu, 2023) . Bu çalışma, bu strateji belgesinden hareketle Türkiye’nin akıllı şehir stratejisini kapsayıcılık bağlamında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışma, tema bazlı içerik analizi tekniği yardımıyla nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Çalışmada ilk olarak akıllı şehirler için kapsayıcı politikalar konusundaki kavramsal çerçeveye yer verilmiştir. Yöntem kısmında verinin nasıl toplandığı ve hangi ölçütlere göre analiz edildiği detaylı bir şekilde aktarılmıştır. Bulgular kısmında toplanan veriye dayanarak çalışmanın bulguları grafikler yardımıyla aktarılmış ve tartışma kısmında çalışmanın bulguları anlamlandırılmıştır.

1.1. Akıllı Şehir Konusunda Kapsayıcı Politikalar: Kavramsal Çerçeve

Kapsayıcılık ifadesi toplumun her kesimini, kimseyi dışarıda bırakmadan, dâhil etmesi anlamında özellikle politika üretim süreçlerine referansla kullanılan popüler bir ifadedir. Kavram, 1990’lı yıllarda, özellikle Batı Avrupa’da ortaya çıkan ayrımcılığın, refah devleti ya da sosyal devlet politikaları gibi alışılmış yöntemlerle aşılmanın çok ötesinde bir tablo ortaya koymuş olması karşısında ayrımcılıkla başa çıkmak için yeni dâhil etme türlerine ihtiyaç duyulması ile hayatımıza girmiştir

(Sasaki, 2010). 90'lı yıllarda tartışılmaya başlanan ve aynı zamanda farklılıkların bir arada yaşamasına yönelik tezlerden biri olan çokkültürcülüğün (Çakır Demirhan, 2019) de benzer bir mantıktan hareket ettiğini iddia etmek mümkündür. Bunun bir örneği, çokkültürcülük tartışmaları bağlamında 90'lı yılların ortasında Will Kymlicka (1995) tarafından ortaya konulmuştur. Kymlicka'ya göre refah devleti politikaları işçi sınıfını topluma dâhil etmekte başarılı olmuş ancak ekonomik olarak avantajlı durumda olsalar dahi birçok kültürel grubu toplumun bir parçası haline getirme konusunda başarılı olamamıştır (Kymlicka, 1995). Buradan hareketle topluma dâhil etmenin ve kapsamanın ekonomi politikaları dışında da geliştirilmesi gereken bir alan olduğu açıktır. Bu noktada dijital dönüşümün toplumsal yansımaları düşünülürken, akıllı şehir dönüşüm süreçlerinde bu türden bir dâhil etme, kapsama politikasının ne anlama geleceği anlamlı bir sorudur.

Akıllı şehirler en genel anlamıyla şehir yaşantısının teknoloji yardımıyla daha sürdürülebilir ve kaliteli olmasının hedeflendiği şehirlerdir (Caragliu vd., 2011: 70; Lee vd., 2020; Meijer ve Bolivar, 2016: 398; Mora vd., 2017). Akıllı şehir üzerine yapılan çalışmalarda, kavramın sürdürülebilirlik, dirençlilik, insan odaklılık ve yaşanabilirlik unsurları ile ilgili olduğunu görmek mümkündür. Kapsayıcılık, akıllı şehrin bu unsurlarından biri olarak ele alınmaktadır ve bir şehrin akıllı sıfatını kazanmasına imkân sağlayan ana unsurlardan biri olarak görülmektedir (Çakıcı ve Özarslan, 2021: 212; de Oliveira Neto ve Kofuji, 2016; Ünsal ve Avcı, 2023: 100; Wang vd., 2021). Kapsayıcılığı akıllı şehir bağlamında, akıllı şehrin imkânlarından şehrin tüm sakinlerinin ve paydaşlarının faydalanması olarak açıklamak mümkündür (Bilici ve Babahanoğlu, 2018; Örselli ve Dinçer 2019: 93; Rebernik vd., 2019; Wang vd., 2021). Akıllı şehir üzerine yapılan çalışmalarda kapsayıcılıktan söz edilmesine ve onun temel bir unsuru olarak ele alınmasına karşın, doğrudan akıllı şehir ve kapsayıcılık ilişkisi üzerinde duran ve kapsayıcılığın kapsamını bütünsel olarak ele alan çalışma sayısı sınırlıdır (Lee vd., 2020; Wang vd., 2021: 2).

Akıllı şehir konusuna odaklanan çalışmalarda kapsayıcılıktan daha genel bağlamda bahsedilirken, teknolojiden yararlanarak belediyelerin sunmuş oldukları hizmetlerin herkes tarafından erişilebilir olması (Yıldırım, 2021: 66); iyi yönetim bağlamında aktif katılımın sağlanması, tüm paydaşların yer aldığı işbirliklerinin oluşturulması ve kentsel alanların sosyal anlamda erişilebilirliğini sağlamak için bilgi ve iletişim teknolojilerinden daha çok yararlanılması (Gürsoy, 2019: 84) gibi unsurlar ortaya konulmaktadır. Bunun yanı sıra, kamusal mekâna ve aktivitelere erişim, (Bülbül, 2019: 65); açık veri politikaları, veri paylaşımında şeffaflık ve veriye erişebilme ve katılımcılık (Boz ve Çay, 2019); şehrin her yerinden internet bağlantısına erişim (Gürsoy ve Sadioğlu, 2022: 53) gibi konuların öne çıktığı görülmektedir.

Bazı çalışmalarda ise kapsayıcılık, akıllı şehrin belirli bileşenleriyle ilişkili olarak açıklanmaktadır. Bu çalışmalarda, akıllı şehir bileşenleri için sıklıkla başvuru alan "akıllı şehir çarkı" olarak da görselleştirilen (Cohen, 2012) altı bileşenli sınıflandırmada (Giffinger vd., 2010) yer alan, akıllı ekonomi bağlamında "dezavantajlı grupların ekonomik süreçlere katılması" ve ekonomik ve sosyal bütünleşme amacıyla kapsayıcı büyüme; akıllı ulaşım bağlamında "çevreci ve

dezavantajlı kesimler için kapsayıcı ulaşım çözümleri”nden söz edilmektedir (Karaer, 2020: 20; Yıldırım, 2022: 113). Akıllı şehir bileşenleri içerisinde kapsayıcılıkla ilişkilendirilen bir diğer bileşen de “akıllı vatandaş”tır. Bu bileşen, bazı çalışmalarda “akıllı insan” olarak da geçmekte (Elvan, 2017: 7), vatandaşların bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak yaratıcılık ve yenilikçilik bağlamında kapsayıcı bir topluma yapacağı katkıya referans etmektedir (Sevim vd., 2019: 112).

Kapsayıcılık, akıllı şehrin amaçlarını gerçekleştirme ve sürdürülebilirliğini sağlama bakımından önemlidir. Bu amaçlar teknoloji bağlamında - teknolojinin imkânlarından yararlanılması-, yönetsel bağlamda -strateji geliştirme ve karar süreçlerinde- toplumun tüm kesimlerinin dâhil edilmeleriyle ilgilidir. Makro açıdan bir yönetim problemi olarak kapsayıcılık yetersiz temsil edilen grupların (*underrepresented populations*) taleplerinin içerilmesi ile ilgiliyken; teknolojik altyapı bakımından konu erişebilirlik, verilerin gizliliği, kullanıcı deneyimlerinin geliştirilmesi gibi unsurları içermektedir (Wang vd., 2021: 3). Bu çerçevede kapsayıcılığın hangi politikalarla ilişkili olduğu, insan, mekân ve teknoloji bakımından farklı boyutları alan yazında daha detaylı bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır. Akıllı şehir ve kapsayıcılık ilişkisine odaklanan çalışmalarda spesifik politikaların ve grupların tanımlanmaya başladığı görülmektedir. Ekonomik büyümenin fırsatlarının yaygınlaşması, kamusal refahın sağlanması ve eşitlik için kapsayıcılıktan bu bağlam içerisinde söz etmek mümkündür (Erbaş, 2023). Özellikle ekonomik büyüme ve demokratik katılım, kapsayıcılık konusunda üzerinde daha çok durulan alanlar olarak ortaya çıkmaktadır (Waghmare, 2024).

Kapsayıcılık konusunda sağlık, eğitim, kültür ve sanat faaliyetleri gibi kamu hizmetlerine erişim öne çıkan bir alan olup yaşam kalitesinin artması ve katılıma ilişkin engellerin ortadan kaldırılması ile yakından ilgilidir (Wang vd., 2021; Erbaş, 2023; Caragliu vd., 2011). Yenilikçilikte, girişimcilikte, eğitimde, sağlıkta, kültürel alanda kapsayıcılık mutluluk temelli akıllı şehir yaklaşımının ana unsurudur (Zhu vd., 2022). Ayrıca, kapsayıcılık sosyal adaletin sağlanması bakımından da önemlidir. Bu noktada herkes için adalet kapsayıcı ve sürdürülebilir olmalıdır. Burada kapsayıcılık, toplumda bireyler arasındaki ayrışma riskine karşı da önemli bir adım olarak öne çıkmaktadır (Karaer, 2020: 129).

Kapsayıcılık bakımından spesifik gruplar olarak, gençler, çocuklar, yaşlılar, göçmenler, engelliler, kadınlar, yoksullar, farklı kültürel gruplar ya da vatandaş olmayanlar (göçmenler, mülteciler, sığınmacılar, vatansız statüdeki kimseler) gibi kırılgan kesimlerin dahil edilmesi gerekli bir unsur niteliğindedir (Aykın Mehter, 2021:11; Ateş, 2024: 82; Cömertler, 2024: 30; de Oliveira Neto ve Kofuji, 2016: 459; Rebernik, 2019). Örneğin, “çocuk dostu akıllı kent” kavramı kapsayıcılık bakımından şehri ve teknolojiyi çocuklara özgü ihtiyaçlara odaklanarak yeniden yorumlamakta; öğrenme, oyun, güvenlik, ulaşım, kültür-sanat, sağlık, katılım bu perspektiften yeniden düşünülmektedir (Memiş, 2022).

Akıllı şehir ve kapsayıcılık ilişkisi bağlamında erişim ve tasarımın birlikte değerlendirilme durumu söz konusudur. Bu hem hizmetler hem de teknolojiler

bağlamında ele alınmaktadır. Kamu hizmetleri bakımından kapsayıcılık, yalnızca hizmetlere erişim olarak değil aynı zamanda hizmetlerin planlanması, politika üretim süreçlerinde de kapsayıcılık şeklinde ele alınmaktadır. Bu çerçevede hizmetlerin tasarımında şehir sakinlerinin etkinliği ve tabandan katılım önem kazanmaktadır (Alizadeh ve Sharifi, 2023). Teknolojiye erişim ya da teknoloji aracılığıyla kırılğan nüfusun kamu hizmetlerine erişimi (Bricout vd., 2021; Gürsoy ve Sadioğlu, 2022: 62) de kapsayıcılığın bir parçası durumundadır. Bu durumu dijital dâhil etme/içerme/kapsama olarak ifade etmek mümkündür. Dijital dâhil etme, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim, dijital okur-yazarlık gibi becerileri de kapsayacak şekilde katılım pratiklerine erişimi içeren, bu şekilde sosyal adaleti geliştiren bir durumdur. Teknolojiye, özelde bilgi iletişim teknolojilerine erişemeyen ya da kullanamayan gruplar bu durumda dezavantajlı, kırılğan gruplar içerisinde yer alır (Jang ve Jim 2022:2; Spicer vd., 2023: 8; Wang, 2024: 8; UN Habitat, 2023). Ancak bu vurgu yalnızca erişim değil aynı zamanda teknolojinin tasarımı bakımından da önemlidir. Bu bağlamda “kapsayıcı tasarım” olarak ifade edilen bu yaklaşım, farklı kişilere özgün durumlarla uyumlu dijital araçların tasarımını ifade etmekte, erişim ve kullanılabilirliğin ötesinde farklı deneyimleri dikkate alarak tasarım unsurunun altını çizmektedir (Çetin, 2023).

Kapsayıcılığı akıllı şehrin bileşenleri ile ilişkili olarak ya da akıllı şehrin sürdürülebilirlik, dirençlilik gibi temel unsurlarından biri olarak gören yaklaşımlarla beraber, çok daha belirleyici bir unsur olarak ele alan çalışmalar ve kavramsallaştırmalar, az olmakla birlikte, alan yazında mevcuttur. Bu çalışmalarda, “kapsayıcı akıllı şehir” kavramıyla akıllı şehrin içerdiği değil, akıllı şehri içeren, onu belirleyen ana unsur ve akıllı şehrin öne çıkan niteliği olarak kapsayıcılıktan söz etmek mümkündür. Kapsayıcı akıllı şehir, teknolojiyle vatandaşların taleplerini uyumlu hale getiren, kamusal mekânlarla engelli bireyler arasında etkileşimi mümkün kılan ve coğrafi olarak yerleştirilmiş (*geolocalized*) bilgi ve hizmetlere erişmeleri için gerekli mekanizmaları sağlayan; bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak engellilerin dışarıda kalmasını azaltan ve yenilikçi çözümler sunan bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (de Oliveira Neto, 2016; 2018). Kapsayıcı akıllı şehir yaklaşımının bir ayağı da toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamındadır. Bu çerçevede, adalet bağlamında, mekânsal erişimin yanı sıra toplumsal sürdürülebilirlik kavramı öne çıkmıştır. Burada yalnızca cinsiyet farklılıklarına bağlı olarak erişim değil aynı zamanda, planlama, uygulama ve uygulama sonrası değerlendirme aşamalarında da cinsiyet perspektifinin dikkate alınması gerektiği öne çıkmaktadır (Chang vd., 2022: 4). Toplumsal sürdürülebilirlik bağlamında, toplulukların da dikkate alındığı, topluluk katılımının eşitlik, tanınma, ekonomik yeniden dağıtım, güvenlik, sağlık, sosyal sistemleri etkileyebilme imkânı, anlam üretebilme, kamu yatırımlarına eşit erişim, açık alanlara, işe, hizmetlere, ulaşım, eğitim hizmetlerine eşit erişim, sağlık ve çevre anlamında adalet gibi haklarla akıllı şehir gelişiminde kapsayıcılığın bir unsuru olarak değerlendirilmesi mümkündür (Bouzguenda, 2019: 8; Tura ve Ojanen, 2022). Küresel eğilimler bağlamında, kapsayıcılığın bir başka unsuru da göçmen ve mültecilerin de toplumsal kapsayıcılık ve eşitlik bağlamında dâhil edilmesidir (Fernandez-Anez, 2018: 8). Günümüzde yoğunlaşan kitlesel ve küresel göç eğilimleri sonucunda toplumlar geçmiş yıllara kıyasla çok daha fazla sayıda vatandaşı olmayan bireyi

içermektedir. Bu anlamda bir ülkede ikamet eden ancak o ülkenin vatandaşı olmayan bireyler ya da gruplar da kapsayıcı politikalara ihtiyaç duyan kırılgan kesimler arasındadır.

Alan yazında, kapsayıcılık kavramına ilişkin eleştirel bir yaklaşımdan da söz etmek mümkündür. Bu eleştirel yaklaşıma göre kapsayıcılığı söylem olarak benimseyen ancak meselenin özü olan ayrımcılıkla mücadele etmeyen hakim bir paradigma söz konusudur. Şehirler bu noktada hem farklılıkları barındıran hem de bu farklılıklar bağlamında ayrımcılığın ortaya çıkabildiği alanlardır. Bu noktada eleştiri kapsayıcı söylemin şehir içerisindeki güç ilişkilerini dikkate almadığı ve sınıf, yaş, ırk, cinsiyet, etnik aidiyet gibi unsurlardan kaynaklanan farklılıkları dikkate alması gerektiği noktasındadır (Nederhand, 2023). Kapsayıcı akıllı şehir yaklaşımına ilişkin eleştirel boyutun en temel çıkarımı, kapsayıcılığı popüler bir söylem ya da bir pazarlama stratejisi olmanın ötesinde eşit haklar, erişim, adalet ve yaşanabilirlik kavramlarıyla birlikte ele almasıdır. Buradan hareketle de ayrımcılıkla mücadele etmesidir (Sasaki, 2010). Bir diğer çıkarım ise kırılgan gruplar ifadesinin homojen bir gruba ifade ediyor gibi kullanılmasına ilişkindir. Kırılgan gruplar kendi içerisinde çeşitlidir ve kırılganlığın kaynağı toplumsal, ekonomik, psikolojik, fiziksel ya da duygusal olarak farklılık gösterebilir (Lee vd., 2020). Bu noktada adil ve gerçekten kapsayıcı olan bu farklılıkları dikkate alarak dâhil etmenin gerçekleştirilmesidir.

Akıllı şehirlerde kapsayıcılık ele alınırken önemli bir referans noktası Birleşmiş Milletler’in sürdürülebilir kalkınma hedefleridir. Konunun bağlamı için Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 2030 Gündemi ve onunun 11. Maddesi ile BM Yeni Kentsel Gündeminin temel başvuru noktası oluşturduğu ve akıllı şehir ve kapsayıcılık ilişkisini değerlendirirken kapsamlı bir çerçeve sunduğunu söylemek mümkündür (Chang vd., 2022; Romanelli, 2022; Tura ve Ojanen, 2022). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 2030 Gündemi 2015 yılında Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı’nda BM’nin 2015 sonrası gelişme gündemi olarak belirlenmiştir. 2030 amaçlarının 11. maddesi “Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak” hedefini ortaya koymuştur. Tablo 1’de bu hedeflere yer verilmiştir.

Tablo 1. 2030 Amaçlarının 11. Maddesi Alt Maddeler

No	Açıklama
Hedef 11.1	“2030 yılına kadar, herkesin yeterli, güvenli ve karşılanabilir konuta ve temel hizmetlere erişimini sağlamak ve geçekonu alanlarını iyileştirmek”
Hedef 11.2	“2030 yılına kadar herkes için, özellikle kırılgan durumda olan insanların, kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına özel önem gösterilerek, yol güvenliğinin artırılması, başta toplu taşıma sisteminin geliştirilmesiyle herkesin güvenli, ekonomik olarak karşılanabilir, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişimini sağlamak”
Hedef 11.3	“2030 yılına kadar, tüm ülkelerde kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmeyi ve katılımcı, bütünsel ve sürdürülebilir yerleşim planlaması ve yönetimi için kapasiteleri geliştirmek”
Hedef 11.4	“Dünyanın kültürel ve doğal mirasını korumaya ve sahip çıkmaya yönelik çabaları güçlendirmek”

Hedef 11.5	“2030 yılına kadar, yoksulları ve kırılgan durumdaki insanları korumaya odaklanarak, su kaynaklı afetler de dâhil olmak üzere afetlerden kaynaklanan ölümleri ve etkilenen insan sayısını kayda değer miktarda azaltmak ve ekonomik kayıpların küresel GSYH içerisindeki göreceli payını büyük oranda düşürmek”
Hedef 11.6	“2030 yılına kadar, belediye atıkları ile diğer atıkların yönetimine ve hava kalitesine özel önem verilerek kentlerde kişi başına düşen olumsuz çevresel etkileri azaltmak”
Hedef 11.7	“2030 yılına kadar, özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler için güvenli, kapsayıcı ve ulaşılabilir, yeşil ve kamusal alanlara genel erişim sağlamak”
Hedef 11.a	“Ulusal ve bölgesel kalkınma planlamasının güçlendirilmesi yoluyla kent, kent çeperi ve kırsal alanlar arasındaki ekonomik, sosyal ve çevresel olumlu ilişkileri desteklemek”
Hedef 11.b	“2020 yılına kadar, kapsayıcılığı, kaynak verimliliğini, iklim değişikliğine uyumu, iklim değişikliğinin azaltılmasını ve afetlere karşı dayanıklılığı dikkate alan bütüncül politika ve planları benimseyen ve uygulayan kent ve yerleşim yeri sayısını önemli ölçüde artırmak ve Sendai Afet Risk Azaltımı Çerçeve Belgesi 2015-2030 ile uyumlu bütüncül afet riski yönetimini her düzeyde geliştirmek ve uygulamak”
Hedef 11.c	“Yerel malzemeler kullanılması suretiyle sürdürülebilir ve dayanıklı binaların inşası için en az gelişmiş ülkeleri, finansal ve teknik yardımları da içerecek şekilde, desteklemek”

Kaynak: Sürdürülebilir Kalkınma, 2019

Bu hedeflerde, kapsayıcılık vurgusunun öne çıktığı görülmektedir. Kamu hizmetlerine erişim, fiziksel altyapı imkânlarına erişim, güvenli sağlıklı konutlarda yaşama erişim, afetlerle mücadele ve çevre koruma, güvenlik ve kırılgan gruplar kavramlarının öne çıktığını tespit etmek mümkündür.

Yeni Kentsel Gündem ise 2016 yılında Ekvador’un başkenti Kito’da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Konut ve Sürdürülebilir Kentsel Gelişme (Habitat III) konferansında oluşturulmuştur (Birleşmiş Milletler, 2017). Bu belgede, sürdürülebilirlik ve kapsayıcılık ekonomik büyümenin ana unsurları olarak açıklanmıştır (Birleşmiş Milletler, 2017: 9).

2. YÖNTEM

Sürdürülebilirlik ve dayanıklı bir akıllı şehir için kapsayıcı politikalar neler olmalıdır ya da akıllı şehir dönüşümünde ya da sonrasında akıllı şehirler yönetilirken nasıl politikalar üretilmelidir ki biz bu politikaları kapsayıcı politikalar olarak değerlendirebilelim? Bu sorunun yanıtı bu çalışmada hem kapsayıcılık alan yazını hem de Birleşmiş Milletler sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve yeni kentsel gündem dikkate alınarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışmada, kapsayıcı politikaların unsurları olarak sekiz tema tespit edilmiştir. Bu temalar belirlenirken kavramsal çerçevede açıklanan akıllı şehirlerde kapsayıcılıkla ilgili alan yazın doğrultusunda, özellikle de bu politikaları bir çerçeve içerisinde bir araya getiren

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 2030 Gündemi ve onun 11. Maddesinin alt maddelerinden yararlanılmıştır. Kapsayıcı politikalara ilişkin bu temalar:

- i. İnsan haklarını koruyan ve geliştiren politikalar,
- ii. Cinsiyet eşitliğini sağlayan ve geliştiren politikalar,
- iii. Ulaşım, konut gibi fiziksel altyapıya erişim anlamında yaşam standartlarını iyileştiren politikalar,
- iv. Dijitalleşme, veriye erişim bağlamında teknolojiye erişimi sağlayan politikalar,
- v. Sürdürülebilir bir çevre için, doğal kaynakları koruyan ve geliştiren politikalar,
- vi. Eğitim, sağlık ve iş piyasasına erişim gibi kamu hizmetlerine erişimi sağlayan ve geliştiren politikalar,
- vii. Hem fiziksel/psikolojik hem de veri bağlamında güvenliği sağlayan ve geliştiren politikalar
- viii. Herkes için adaleti tesis eden politikalarından oluşmaktadır.

Bu temalar çalışmada kapsayıcı politikaların olmazsa olmazları olarak ele alınmıştır. 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı belgesinin içeriği kapsayıcı politikalara ne düzeyde yer verildiği bağlamında analiz edilirken bu temalara başvurulmuştur. Kapsayıcı politikalar bağlamında temalar belirlendikten sonra, bu politikaların hedef grubu ile ilişkisi ortaya konulmuştur. Kavramsal bağlamda belirtildiği gibi, kapsayıcı politikalarla toplumun farklı kesimlerini içerme amacı öne çıkmaktadır.

Toplumun her kesimi için herkesi kapsayan politikalar üretmek sürdürülebilir ve dayanıklı bir akıllı şehir stratejisinin önemli bir ayağıdır. Bu durumda toplumun her kesimi kimlerden oluşmaktadır? Hangi gruplar dâhil edilmelidir ki kapsayıcı bir politika izlenmiş olsun? Çalışmada bu anlamda yine alan yazın ve Birleşmiş Milletler sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve yeni kentsel gündem hedeflerinden hareketle kapsayıcı politikaların ulaşması hedeflenen grupları temsil eden 12 kod belirlenmiş ve strateji belgesindeki ifadelerden oluşan veri bu kodlar yardımıyla temalar altında kodlanmıştır. Bu kodlar; i. kadın, ii. çocuk, iii. genç, iv. yaşlı, v. göçmen, vi. mülteci, vii. yoksul, viii. engelli gibi toplumsal gruplardan ve toplumun her kesimi anlamında kullanılacak ix. toplumun her kesimi, x. kırılğan ve xi. dezavantajlı; ve kültürel farklılıklara referansla kullanılacak xii. etnik, kültürel grup ve dini grup sözcüklerinden oluşmaktadır.

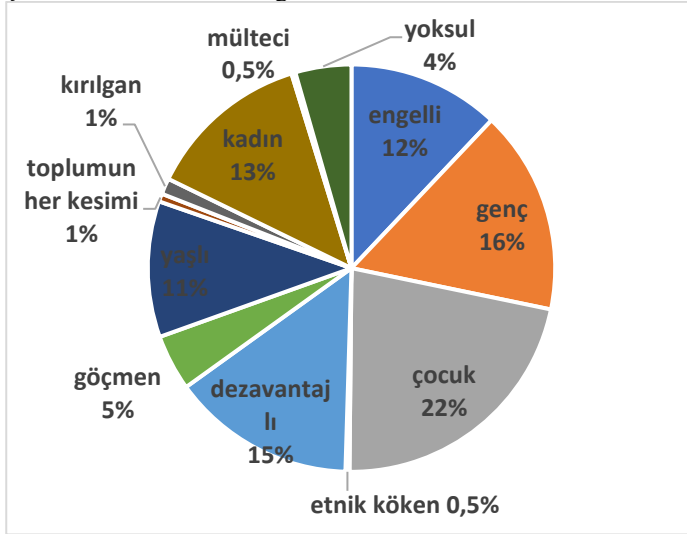
Çalışmada analizler sıklık analizi ve tematik analiz olmak üzere iki aşamada ve Maxqda nitel veri analizi programından yararlanılarak yapılmıştır. Bunlardan ilki kodların metin içinde ne sıklıkta geçtiği bağlamında yapılan sıklık analizidir. Hangi kodun ne sıklıkla metin içerisinde yer aldığı sorusuna verilen yanıt çalışma bağlamında anlamlandırılmıştır. İkinci analiz ise kodların her birinin yukarıda ifade edilen temalar bağlamında içerik analizidir. İçerik analizi yapılırken de yine Maxqda programından yararlanılmış ve i. kadın, ii. çocuk, iii. genç, iv. yaşlı, v. göçmen, vi. mülteci, vii. yoksul, viii. engelli, x. kırılğan ve xi. dezavantajlı gibi kapsayıcı politikalar bağlamında toplumsal grupları ifade eden ve bu çalışma kapsamında birer

kod olarak belirlenen ifadeler programda kodlanmıştır. Bir sonraki aşamada, her bir kod altında, bu kodun hangi tema/temalarla ilişkili olduğu kodlanmıştır. Böylelikle kodların belgede hangi tema bağlamında yer aldığını ve bu bağlamın niteliğini tespit etmek mümkün olmuştur. Bu kapsamda her bir kodun hangi tema dolayısıyla hangi politika bağlamında belgede yer aldığı sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen sonuç kapsayıcılık bağlamında okunmuş ve Türkiye'nin akıllı şehir stratejisi kapsayıcılık açısından değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

“2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı” belgesine yapılan kodlar bağlamındaki sıklık analizi sonucuna göre, çalışma içerisinde veri toplama amacıyla belirlenen kodlardan belgede en fazla %22 ile çocuklardan, ardından %16 ile gençlerden, %15 ile dezavantajlı bireyler ve kesimlerden, %13 ile kadınlardan, %12 ile engellilerden, %11 ile yaşlılardan, %5 ile göçmenlerden, %4 ile yoksul kesimlerden, %1 oranında kırılgan kesimler ve toplumun her kesimi, % 0,5 oranında ise mültecilerden bahsedilmiştir. Sıklık analizine göre akıllı şehir stratejisi ve eylem planı metni içerisinde toplum içerisindeki kırılgan gruplar ya da dezavantajlı kesimleri ifade eden gruplardan en çok çocuklardan bahsedilmiş, çocukları gençler, kadınlar ve engelliler izlemiştir. Metin içerisinde göçmen ve mülteci en az bahsedilen gruplar olmuştur. Bunun yanı sıra metinde yine toplum içerisindeki dezavantajlı gruplar anlamında yapılan geçici korunan, kültürel grup ve dini grup ifadelerine rastlanmamıştır.

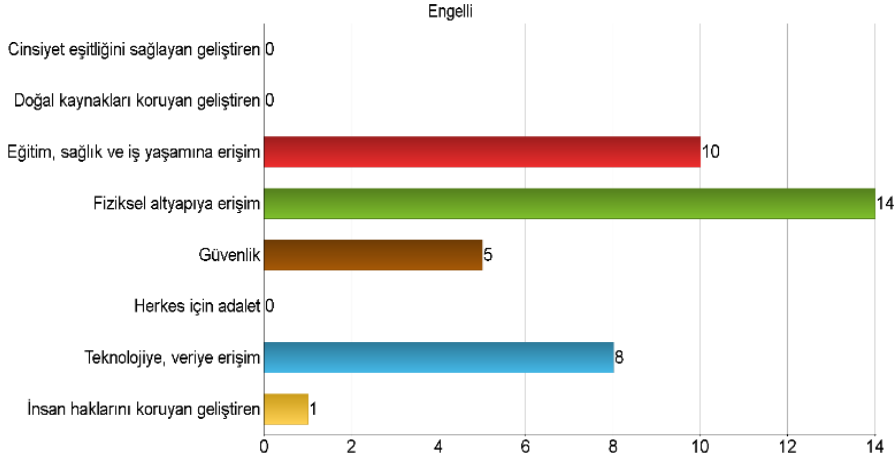
Şekil 1. Kod Sıklık Grafiği

Çalışmada ikinci bir analiz aşaması kodların her birinin çalışmanın yöntem kısmında ifade edilen temalar bağlamında değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Bu bağlamda

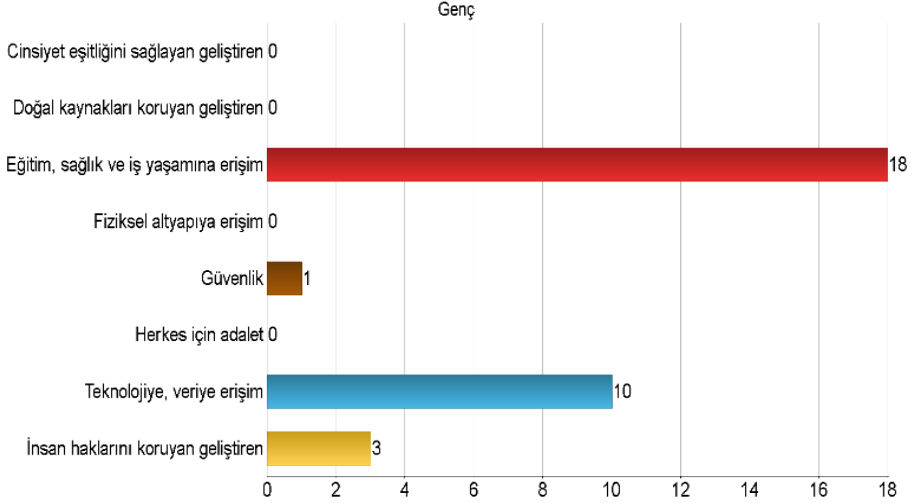
çalışmanın bu kısmında ilk olarak engelli grupların belgede hangi bağlamlarda ele alındığına yanıt aranmıştır. Şekil 2’de yer aldığı üzere, belgede engelli gruplar en fazla fiziksel altyapıya erişim, özellikle ulaşım anlamındaki ifadelerle belgede yer almıştır. Ardından eğitim, sağlık gibi kamu hizmetlerine erişimden, teknolojiye ve veriye erişimden ve daha çok fiziksel imkânlar bağlamında güvenlik bağlamından bahsedilmiştir. İnsan hakları bağlamında değerlendirilebilecek toplam bir ifade yer almıştır.

Şekil 2

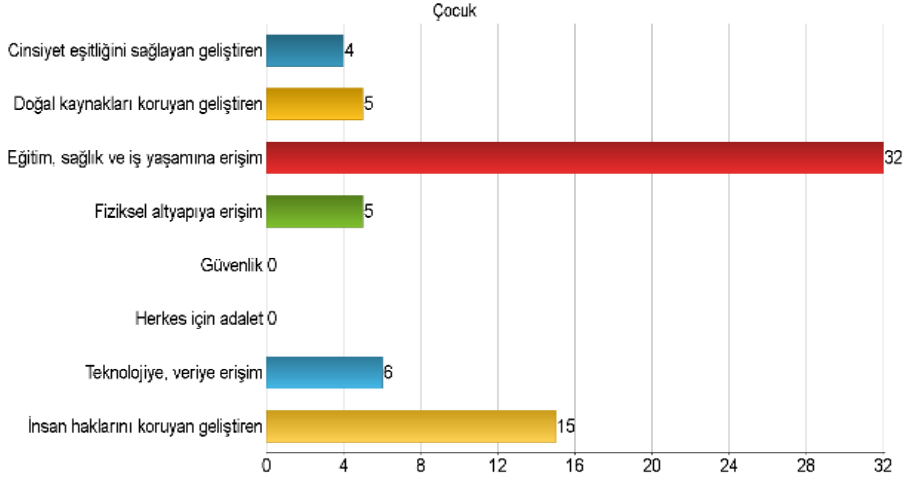
Gençlerden belge içerisinde başta iş piyasasına erişim ve ardından eğitim olmak üzere kamu hizmetlerine erişim bağlamında bahsedilmiş, bunu teknolojiye erişim bağlamında değerlendirilebilecek ifadeler izlemiştir. Burada belirtmek gerekir ki belge içerisinde teknolojiye erişimi en fazla öne çıkarılan grup gençler olmuştur. Teknolojiye erişimi insan hakları bağlamında değerlendirilebilecek ifadeler ve veri güvenliği anlamında güvenlikle ilgili ifadeler izlemiştir.

Şekil 3

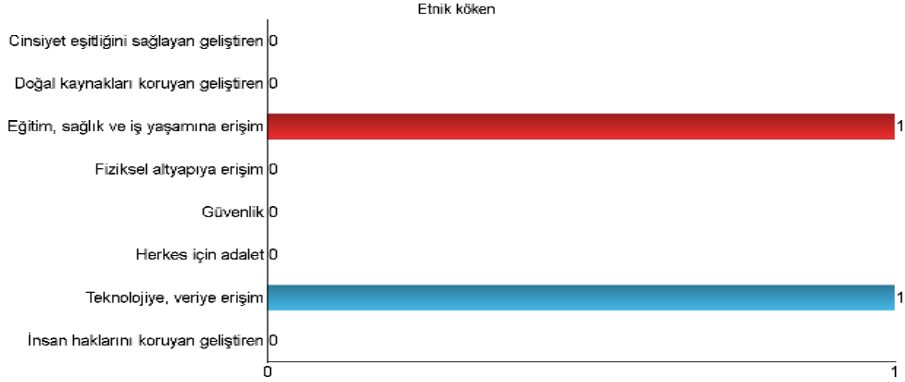
Belgede çocuklardan bahsedilirken kullanılan ifadelerin en çok başta özellikle eğitim olmak üzere kamu hizmetlerine erişim bağlamında olduğu görülmektedir. İkinci olarak insan haklarını koruyan ve geliştiren politikalar bağlamında ele alınabilecek ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Burada, bu maddeyi öne çıkaran unsurun çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik ifadelerin belgede vurgulanmış olması ile ilgilidir. Teknolojiye erişim bağlamında değerlendirilebilecek ifadeler çocuk kategorisi için üçüncü sırada yer almaktadır. Fiziksel altyapıya erişim ve doğal kaynakları koruyan, geliştiren başlıkları altında değerlendirilebilecek ifadeler mevcuttur. Burada yine belirtilmesi gereken bir unsur olarak doğal kaynakların korunması teması en çok çocuklar kategorisinde öne çıkmıştır. Bunun metin içerisinde çocuklara çevre bilincinin edindirilmesi konusundaki ifadelerden kaynaklandığını belirtmek gereklidir. Çocuklar kategorisindeki ifadelerin değerlendirilebileceği bir başka tema cinsiyet eşitliğini sağlayan ve geliştiren politikalar temasıdır. Bu bağlamda belge içerisinde özellikle kız çocukların eğitimine yönelik ifadeler bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Şekil 4

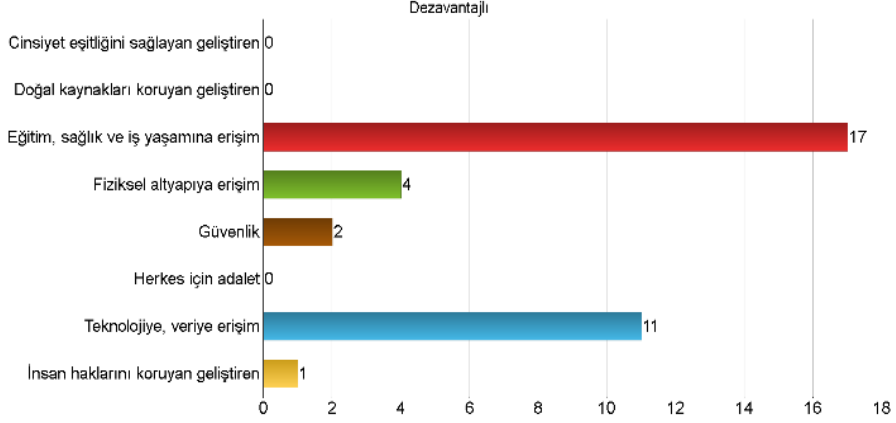
Etnik köken ifadesi belgede yalnızca bir kez geçmiş ve bu ifade de teknolojiye ve veriye erişim teması ile bağlantılandırılmıştır.

Şekil 5

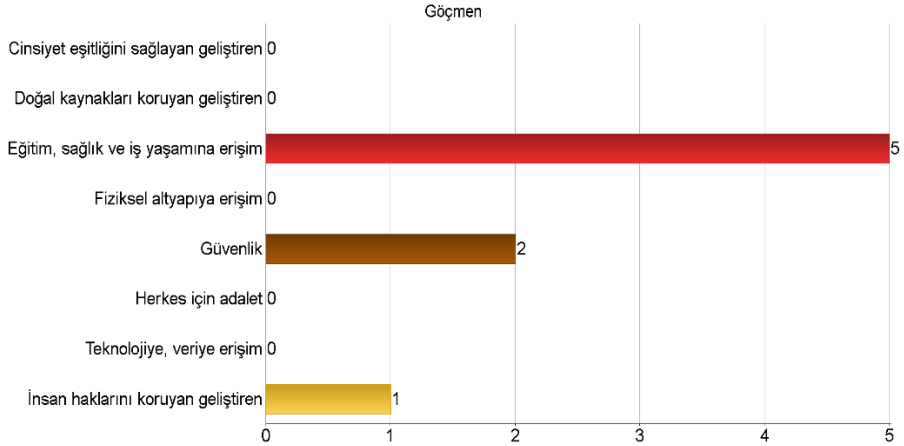
Dezavantajlı ifadesi belgede dezavantajlı bireyler ya da dezavantajlı kesimler ifadeleri bağlamında geçmiş ve çalışma kapsamındaki temalar arasından en çok eğitim, sağlık ve iş piyasasına erişim bağlamında kamu hizmetlerine erişim teması ile ilişkilendirilmiştir. Teknolojiye ve veriye erişim dezavantajlı kategorisinde en yüksek çıkan ikinci temadır. Yine daha az olmakla birlikte fiziksel altyapıya erişim ve güvenlik ve insan hakları bağlamında değerlendirilebilecek ifadeler bulunmaktadır.

Şekil 6

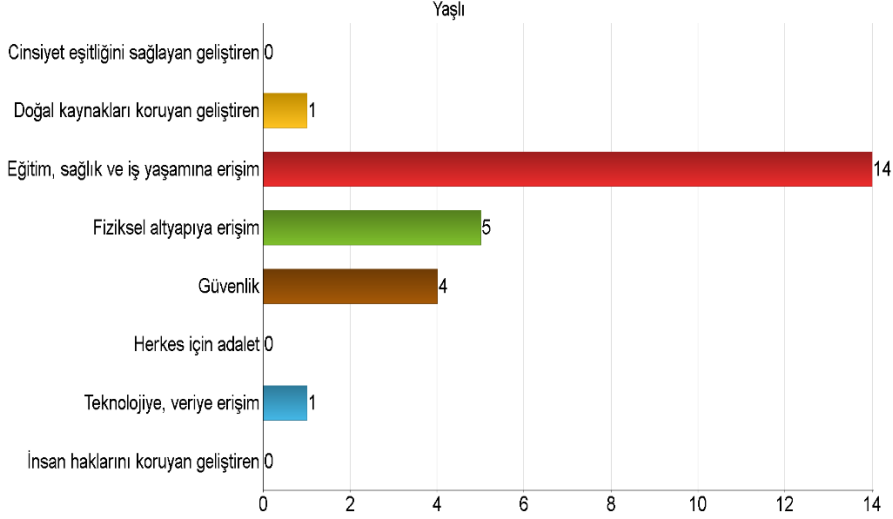
Göçmen ifadesi belgede en çok kamu hizmetlerine erişim olmak üzere, güvenlik ve insan hakları bağlamında değerlendirilebilecek ifadelerle yer almıştır.

Şekil 7

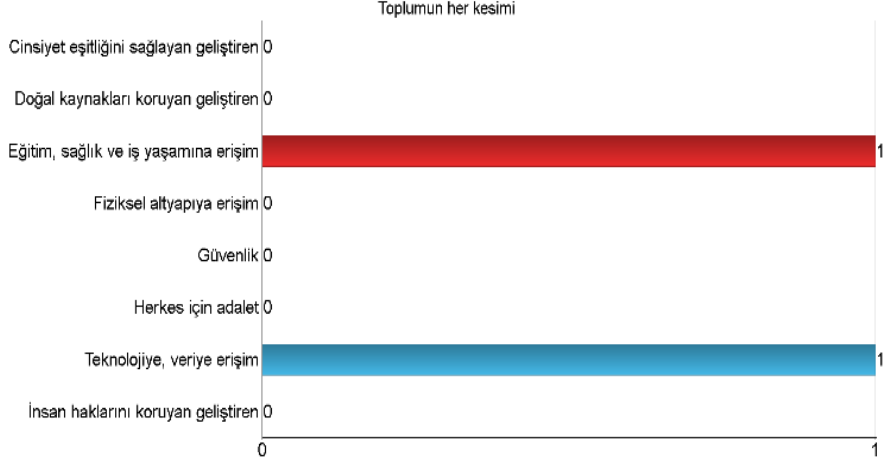
Yaşlılar kodlar içerisinde belgede en sık geçen kodlardan birisidir ve en çok başta sağlık ve bakım hizmetleri olmak üzere kamu hizmetlerine erişim bağlamında değerlendirilebilecek ifadelerle belgede yer almıştır. Fiziksel altyapıya erişim ikinci sırada ve fiziksel anlamda güvenlik üçüncü sırada öne çıkan temalar durumundadır. Yaşlıların teknolojiye erişimi ve doğal kaynakların korunması temaları da az olmakla birlikte belgede geçen ifadelerden hareketle tespit edilen temalar niteliğindedir.

Şekil 8

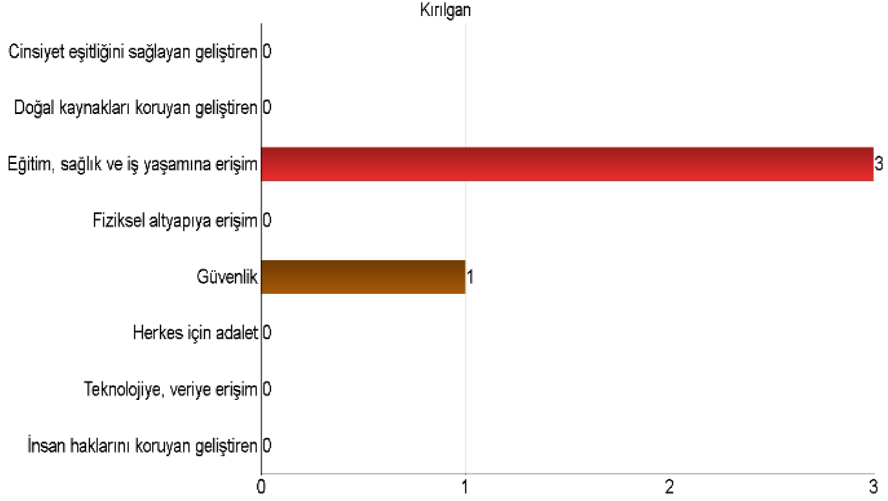
Toplumun her kesimi ifadesi belgede kamu hizmetlerine erişim ve teknolojiye erişim bağlamında yer almıştır.

Şekil 9

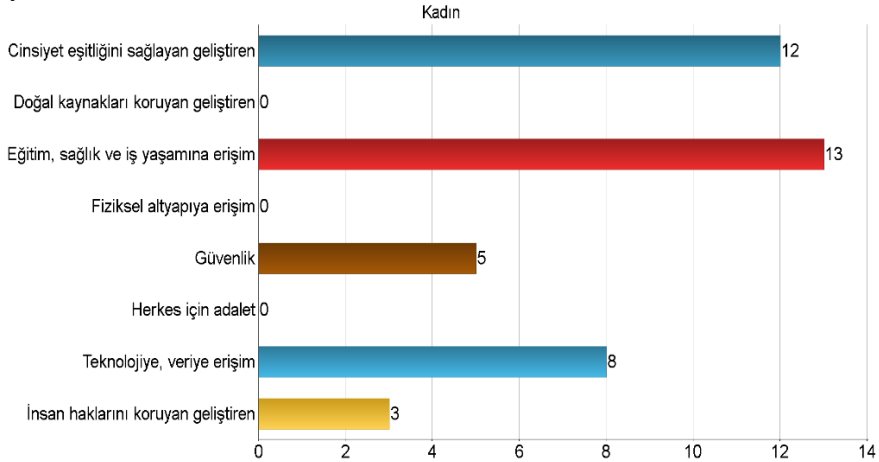
Kırılgan ifadesi, kırılgan gruplar kesimler ya da bireyler anlamında, belgede az sayıda olmakla birlikte kamu hizmetlerine erişim ve güvenlik bağlamında yer almıştır.

Şekil 10

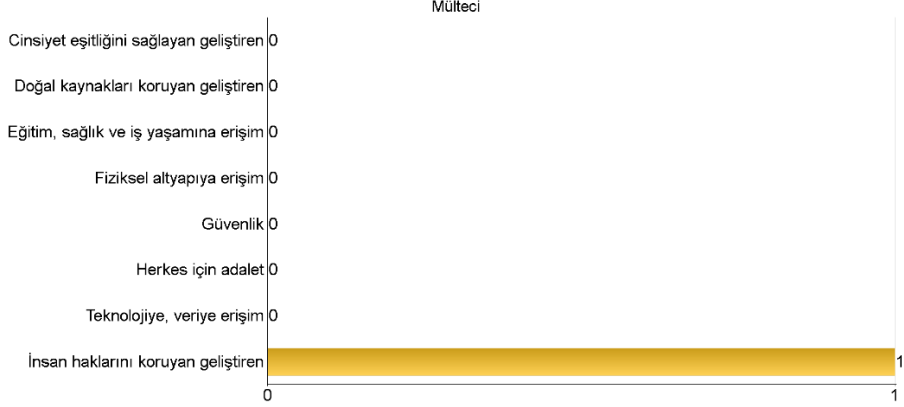
Kadınlar belgede en çok eğitim, sağlık ve iş yaşamına erişim bağlamında kamu hizmetlerine erişim teması altında değerlendirilebilecek ifadelerle yer almıştır. Kadınlar kodu bağlamında ikinci en sık kullanılan tema olarak karşımıza çıkan cinsiyet eşitliğini sağlayan ve geliştiren teması aynı zamanda tüm kodlar bağlamında en fazla ilişkilendirilebildiği kod olarak kadınlar kategorisi karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer ifadeyle, en fazla cinsiyet eşitliğini sağlayan ve geliştiren politikalar temasına referans yapan ifade kadınlar kategorisinde karşımıza çıkmıştır. Teknolojiye erişim yine belgede kadınlar ile ilgili ifadelerde yer almıştır. Kadına yönelik şiddet konusunda hem fiziksel/psikolojik anlamda güvenlik hem de insan haklarını koruyan ve geliştiren temaları tespit edilmiştir.

Şekil 11

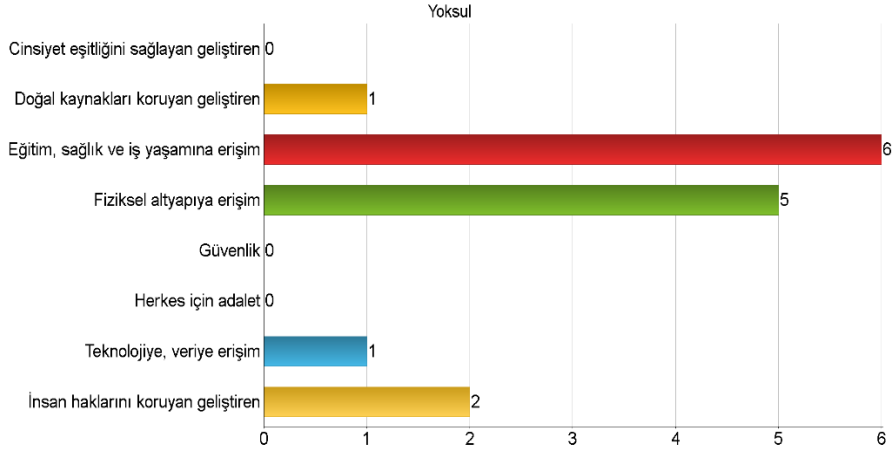
Mülteci ifadesi belgede çok az olmakla birlikte insan hakları bağlamında ele alınabilecek ifadelerle yer almıştır.

Şekil 12

Yoksul birey ve grupları ifade eden yoksul kodu ise belgede en fazla eğitim, sağlık ve iş piyasasına erişim bağlamında kamu hizmetlerine erişim teması bağlamında ele alınmıştır. Yine fiziksel altyapıya erişim sık kurulabilecek bağlantılardan birisi durumundadır. Yine yoksul birey ve gruplar bağlamında belgede insan haklarını koruyan ve geliştiren, teknolojiye erişim ve doğal kaynakları koruyan ve geliştiren temaları ile ilişkilendirilebilecek ifadelerle yine belgede yer almıştır.

Şekil 13

4. TARTIŞMA

“2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı” metninde kapsayıcılık açısından cinsiyet, yaş, engellilik ve yasal statü bağlamında dezavantajlı ya da kırılgan olarak nitelendirilebilecek kadınlar, gençler, çocuklar, yaşlılar, yoksullar, az sayıda olsa da göçmenler gibi grupların ayrı ayrı bahsedilmiş olduğunu tespit etmek mümkündür. Bu gruplar çoğu kamu hizmetlerine erişim olmak üzere kapsayıcı politikalarla örtüşen; insan haklarını koruyan ve geliştiren politikalar, cinsiyet eşitliğini sağlayan ve geliştiren politikalar, ulaşım, konut gibi fiziksel altyapıya erişim anlamında yaşam standartlarını iyileştiren politikalar, dijitalleşme, veriye erişim bağlamında teknolojiye erişimi sağlayan, sürdürülebilir bir çevre için, doğal kaynakları koruyan ve geliştiren politikalar, hem fiziksel/psikolojik hem de veri bağlamında güvenliği sağlayan ve geliştiren politikalar temaları bağlamında değerlendirilebilecek ifadelerin belgede çeşitli gruplar altında farklı oranlarda olmakla birlikte yer aldığı görülmektedir.

Kategorilerin çoğu için en yüksek bağlantı kurulabilen tema başta eğitim, sağlık ve iş piyasasına erişim olmak üzere kamu hizmetlerine erişimi sağlayan ve geliştiren politikalar temasıdır. Herkes için erişilebilir kamu hizmetlerinin sunulabilmesi belgede en fazla öne çıkan temadır. Bu durum kapsayıcılığın en temel haliyle strateji belgesinde izlenebileceğini göstermektedir.

Çalışmanın bulgularından hareketle yapılabilecek bir başka tespit cinsiyet eşitliğini sağlayan ve koruyan teması bağlamındadır. Bu tema belgede sadece kadınlar ve çocuklar kategorisinde karşımıza çıkmıştır. Diğer gruplar için, örneğin gençlerde ya da yaşlılarda, cinsiyet eşitliği konusunda herhangi bir ifade ile karşılaşmamıştır. Kadınlar ve cinsiyet eşitliği teması bağlantısına çok benzer bir bağlantının engelli bireyler ve fiziksel altyapı imkanlarına erişim teması arasında olduğunu görmekteyiz. Analiz sonucuna göre, fiziksel altyapıya erişim teması en çok engelliler kategorisinde karşımıza çıkmıştır. Bu iki bulgu bize mevcut düzende var olan eksikliklerin ya da ihtiyaçların dönüşüm yol haritası hazırlanırken dikkate alındığını göstermektedir. Bununla birlikte, bu temalar diğer gruplar için geliştirilmesi gereken kategoriler olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın bulgularından hareket ederek elde edebileceğimiz bir başka tespit yine geliştirilmesi gereken konulardan biri olarak göçmen, mülteci, geçici korunan ya da başka bir ifade ile yasal statüsü vatandaş olmayan nüfus ile ilgilidir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün, 04.07.2024 tarihinde yayınladığı verilere göre, Türkiye’de geçici koruma kapsamında bulunan kişilerin sayısı yaklaşık 3.1 milyondur (GİGM, 2024). Bu anlamda Türkiye’de şehir politikaları stratejileri belirlenirken hesaba katılması gereken bir grup olarak geçici korunanlar ile karşılaşmaktayız. Bu anlamda ülkenin vatandaşı olmayan şehir sakinlerinin daha fazla dâhil edilmesi bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Herkes için adalet teması tüm gruplar için geliştirilmesi gereken unsurlardan biri olarak işaret edilebilir durumdadır. Herkes için adalet teması bağlamında belgede

çalışmada yer verilen kodlarla temsil edilen gruplar için ilişki kurulabilecek ifadelerin yer almadığını yine tespit etmek mümkündür. Benzer tespitleri daha az yoğun olmakla birlikte, insan hakları, güvenlik ve çevre koruma temaları bağlamında ifade etmek de mümkündür.

SONUÇ

Akıllı şehir dönüşüm süreçlerinin sürdürülebilir ve dayanıklı şehirler ortaya çıkarması için üretilen politikaların kapsayıcı olması önemlidir. Türkiye’nin akıllı şehir dönüşüm stratejisini ifade eden ve 2019 yılında yayınlanan ulusal strateji belgesi bu anlamda araştırmaya değer bir belge niteliğindedir. Bu belgeden elde edilen verilerle yapılan analiz sonucuna göre, Türkiye’nin akıllı şehir vizyonunun kapsayıcılık konusunda bir duyarlılığının olduğu sonucuna varmak mümkündür. Bununla birlikte, geliştirilmesi gereken unsurların varlığı da söz konusudur. Bunlardan birisi teknolojiye erişim konusundadır. Tüm dezavantajlı gruplar için teknolojiye erişim artırılmalıdır. Cinsiyet eşitliği konusunda sadece kadınlar ve çocuklar değil diğer tüm gruplar için sağlanması ve korunması adına önemsenmelidir. Akıllı şehirlerde kapsayıcı politikaların bir kısmı da güvenlik, güvenli bir yaşam ve aynı zamanda veri güvenliği konusundadır. Güvenlik konusunun strateji belgesi bağlamında yapılan analize göre yeterli düzeyde vurgulanmadığı açıktır ve yine geliştirilmesi gereken unsurlardan biri olduğu sonucuna varmak mümkündür.

Analiz sonucunda ulaşılan sonuçlardan birisi de en fazla öne çıkan temanın kamu hizmetlerine erişim olduğudur. Bu noktada mevcut ihtiyaçlara paralel bir vurgu olduğu açıktır. Dijital bir dönüşüm ya da akıllı şehir dönüşümü için strateji belirlerken mevcut eksikliklerin bilincinde olunarak hareket edildiği görülmektedir. Yine geliştirilmesi gereken unsurlardan birisi çevreyi koruyan ve çevre koruma bilinci geliştiren politikalar üretme teması durumundadır. Belgede yasal statü anlamında ülkenin vatandaşı olmayan gruplardan çok az bahsedildiği bulgusundan hareketle bu kategorinin de göçmen, mülteci, sığınmacı ya da geçici korunan, uluslararası korunan adı altındaki nüfusu da kapsayacak şekilde geliştirilmesi gerektiği açıktır.

TÜRKİYE’S SMART CITY TRANSFORMATION STRATEGY: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF INCLUSIVE POLICIES

1. INTRODUCTION

Türkiye’s smart city transformation strategy were shaped by the Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change in 2019 with a national strategy document on the smart city transformation in Türkiye. This research asks the question of whether this strategy overlaps with the inclusive policies evaluating the data obtained from the national strategy document on the smart city transformation. This study firstly discusses this attempt of smart city transformation of Türkiye, and then gives a conceptual framework on the smart city and inclusive policy literature and

evaluates the data as a qualitative way within the context of the inclusive policy perspective.

2. METHODS

What are the inclusive policies for sustainable and resilient cities? This study answers this question both based on the smart city and the inclusive policy literature (Bilici and Babahanoğlu, 2018; Caragliu et al., 2011; Çakıcı and Özarlan, 2021; de Oliveira Neto and Kofuji, 2016; Lee et al., 2020; Örselli and Dinçer 2019; Rebernik et al., 2019; Sasaki, 2010; Ünsal and Avcı, 2023; Wang et al., 2021; Zhu et al., 2022) and the sustainable development goals of the United Nations. The themes which were evaluated in the study as the policies overlaps with the inclusive policies are at the same time the categories the data obtained from the document were evaluated. These are the policies that protect and improve the human rights, establish and promote gender equality, promote equal access to physical infrastructure and all kinds of public services for all segments of society, equal access to technology and data, security, protective policies for a sustainable environment, and the policies ensuring the justice for everyone.

Inclusive policies should be for the all segments of society, including the disadvantaged groups. Codes were produced to collect data from the document based on the representation of the disadvantaged groups. The codes are women, children, old, young, poor, disabled, refugee for representing the groups and the words also related to being disadvantaged or meaning for encompassing all segments of the society as, ethnic (origin), disadvantaged (individuals or groups), vulnerable (individuals or groups) and for everyone (for all segments of the society).

The analysis of the data has two levels. In the first level, there is a frequency analysis of the codes and in the second level there is a theme based content analysis of the data collected with the help of the codes and evaluated according to the above mentioned themes.

3. RESULTS

The analysis of the data shows us that the most frequent code within the strategy document is the children (22%), young (16%), disadvantaged (individuals or groups-15%), women (13%), disabled people (12%), old (11%), migrants (5%) poor (4%), vulnerable (1%) all segments of society (1%) and refugee (0,5%). This analysis also showed us that there was no mention of temporary protected people, cultural groups or religious groups.

In what respects these groups mentioned in the document or whether they were related to inclusive policies is the second level of analysis in this research. And this level showed that the most frequent theme is the access to public services for all codes/groups. Gender equality is mentioned for women and children not for other groups. Access to physical infrastructure is most emphasized within the text while talking about the disabled people. Access to data and digital technologies is most

mentioned in the categories of young and disadvantaged. Migrants are mentioned in the text mostly in respect of access to public services, security and human rights. There is no mention of justice for all for the groups represented by the codes in this study.

4. DISCUSSION

The findings show that the current inadequacies/needs regarding the disadvantaged people are reflected to the strategy document while planning the smart city transformation roadmap. For example, gender equality is most emphasized mentioning the women or access to physical infrastructure for the disabled people. Human rights and protection of environment are the categories along with the gender equality to be improved for all groups. Not mentioning justice for all also shows us a category to be improved. Less mention of migrants and refugees is also remarkable and a point of interest should be improved.

CONCLUSION

This research reaches to the end that the smart city transformation strategy of Türkiye has an awareness of inclusivity while designing its road map. However, we can talk about some points to improve regarding especially the gender equality for all groups, access to digital technologies and data, equal justice for all and more emphasis on the city residents who are non-citizens (migrants, refugees, asylum seekers, temporary protected people etc.)

KAYNAKÇA

- Akıllı Şehirler Portalı (2024). Akıllı Şehirler Portalı. Erişim: 25 Haziran 2024, <https://www.akillisehirler.gov.tr/>
- Albino, V., Berardi, U. ve Dangelico, R. M. (2015). Smart Cities: Definitions, Dimensions, Performance, and Initiatives. *Journal of Urban Technology*, 22(1), 3-21.
- Alizadeh, H. ve Sharifi, A. (2023). Toward a Societal Smart City: Clarifying the Social Justice Dimension of Smart Cities. *Sustainable Cities and Society*, 95.
- Ateş, M. (2024). Akıllı Şehirlerde Erişilebilirlik. *Şura Akademi Dergisi*, 5, 81-88.
- Aykın Mehter, S. (2021). Avrupa Birliği'nin Turizm Politikası Çerçevesinde Avrupa Akıllı Turizm Başkentleri. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 4 (1), 1-18.
- Bilici, Z. ve Babahanoğlu, V. (2018). Akıllı Kent Uygulamaları ve Konya Örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 9(2), 124-139.
- Birleşmiş Milletler (2017). Yeni Kentsel Gündem. Erişim: 27 Haziran 2024, <https://habitat.csb.gov.tr/yeni-kentsel-gundem-new-urban-agenda-i-5733>
- Bouzuenda, I., Alalouch, C. ve Fava, N. (2019). Towards Smart Sustainable Cities: A Review of the Role Digital Citizen Participation Could Play in Advancing Social Sustainability. *Sustainable Cities and Society*, 50.

- Boz, Y. ve Çay, T. (2019). Şehri Akıllı Yapan Özellikler ve Dünyada Öne Çıkan Akıllı Şehirler. TMMOB 6. Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi, 23-25 Ekim 2019, Ankara.
- Bricout, J., Baker, P.M. A., Moon, N. W. ve Sharma, B. (2021). Exploring the Smart Future of Participation: Community, Inclusivity, and People with Disabilities. *International Journal of E-Planning Research*, 10(2), 94-103.
- Bülbül, B. (2019). Kamusal Mekânlarda Akıllı Kent Teknolojileriyle Veri Elde Edilmesi ve Kamusallığın Değerlendirilmesi. *Yapı Bilgi Modelleme*, 1(2), 62-73.
- Çakıcı, K. ve Özaslan Kızılböğâ, R. (2021). Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının Akıllı Kent Uygulamalarındaki Karşılığı: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(2), 209-233.
- Çakır Demirhan, D. (2019). Göçmenlere Yönelik Kimlik Politikaları: Kuramsal Boyutları ve Sınırlılıkları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (61), 98-108.
- Çakır Demirhan, D. (2024). Akıllı Şehirler İçin Akıllı Yönetişim: Yerel Yönetimlerin Rolü. *Ombudsman Akademik*, 20, 179-206.
- Caragliu, A., Del Bo, C. ve Nijkamp, P. (2011). Smart Cities in Europe. *Journal of Urban Technology*, 18 (2), 65-82.
- Çetin, B. (2023). Dijital Erişilebilirlik: Kapsam, Kavramlar, Standartlar, Yasalar. *Fenerbahçe Üniversitesi Tasarım, Mimarlık ve Mühendislik Dergisi*, 3(1), 57-68.
- Chang, J., Choi, J., An, H. ve Chung, H. Y. (2022). Gendering the Smart City: A Case Study of Sejong City, Korea. *Cities*, 120.
- Cohen, B. (2012). What Exactly Is A Smart City?, FastCompany, Erişim: 30 Ağustos 2024, <https://www.fastcompany.com/1680538/what-exactly-is-a-smart-city>
- Cömertler, S. (2024). Yaşayan Laboratuvarların Kentsel Sürdürülebilirliğe ve Dirençliliğe Katkısı, Mezopotamya Yaşayan Laboratuvarı Örneği. *Sketch: Journal of City and Regional Planning*, 5, 20-38.
- de Oliveira Neto, J. S. (2018). Inclusive Smart Cities: Theory and Tools to Improve the Experience of People with Disabilities in Urban Spaces. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Brazil: The University of São Paulo.
- de Oliveira Neto, J.S., ve Kofuji, S.T. (2016). Inclusive Smart City: An Exploratory Study. *Interacción*, 17, 456-465.
- Demirkıran, S., Yücel, M. A., Terzioğlu, M. K. ve Selvi, A. (2020). Dijital Dönüşüm Sürecinde Akıllı Yönetişim. *Tesam Akademi Dergisi*, 8(2), 489-519.
- Elvan, L. (2017). Akıllı Şehirler: Lüks Değil İhtiyaç. *İTÜ Vakfı Dergisi*, 77, 6-9.
- Erbaş, S. (2023). Londra, New York, İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri Stratejik Planlarının Birleşmiş Milletlerin Şehirlerde Planlama Yaklaşımı İle Birlikte Değerlendirilmesi. *Ombudsman Akademik*, 9(18), 165-211.
- Fernandez-Anez, V., Fernández-Güell, J. M., Giffinger ve R. (2018). Smart City Implementation and Discourses: An Integrated Conceptual Model. The case of Vienna. *Cities*, 78, 4-16.
- Giffinger, R., Haindlmair, G. ve Kramar, H. (2010). The Role of Rankings in Growing City Competition. *Urban Research & Practice*, 3 (3), 299-312.

- GİGM, (2024). Geçici Koruma. Erişim: 14.07.2024, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Göçoğlu, V. (2022). Türkiye’de Akıllı Kent Alan Yazınının Genel Projeksiyonu: Dergipark Kapsamındaki Çalışmalar Üzerine Bir Araştırma. *Ombudsman Akademik*, 8(16), 69-105.
- Gürsoy, O. (2019). Akıllı Kent Yaklaşımı ve Türkiye’deki Büyükşehirler İçin Uygulama İmkânları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürsoy, O. ve Sadioğlu, U. (2022). 21. Yüzyılda Kente İlişkin Olarak Ortaya Çıkan Yeni Kavramlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 77(1), 45-68.
- Jang, S., Gim, T. T. (2022). Considerations for Encouraging Citizen Participation by Information-Disadvantaged Groups in Smart Cities. *Sustainable Cities and Society*, 76.
- Karaer, T. (2020). Türkiye’de Akıllı Kent Politikaları ve Yerel Düzeydeki Uygulamaların Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kymlicka, W. (1995). *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*. Oxford: Clarendon Press.
- Lee, J. Y., Woods, O. ve Kong, L. (2020). Towards More Inclusive Smart Cities: Reconciling the Divergent Realities of Data and Discourse at the Margins. *Geography Compass*, 14 (9), 1-12.
- Meijer, A. ve Bolivar, M. P. R. (2016). Governing the Smart City: A Review of the Literature on Smart Urban Governance, *International Review of Administrative Sciences*, 82(2), 392–408.
- Memiş, L. (2017). Akıllı Teknolojiler, Akıllı Kentler ve Belediyelerde Dönüşüm, *Yasama Dergisi*, 36, 66-92.
- Memiş, L. (2022). Kentlerin Çocuklarından Çocukların Kentlerine: “Çocuk Dostu Akıllı Kentler”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 50, 379-397.
- Mora, L., Bolici, R. ve Deakin, M. (2017). The First Two Decades of Smart-City Research: A Bibliometric Analysis. *Journal of Urban Technology*, 24(1), 3-27.
- Nam, T. ve Pardo, T. A. (2011). Conceptualizing Smart City with Dimensions of Technology, People, and Institutions. *Proceedings of 12th Conference on Digital Government Research*, College Park, MD.
- Nederhand, J., Avelino, F., Awad, I., De Jong, P., Duijn, M., Edelenbos, J., Engelbert, J., Franssen, J., Schiller, M. ve Van Stapele, N. (2023). Reclaiming the City from an Urban Vitalism Perspective: Critically Reflecting Smart, Inclusive, Resilient and Sustainable Just City Labels. *Cities*, 137, 1-10.
- Nohutçu, A. ve Akpınar, A. (2022). Türkiye’de Yerel Yönetimler Akıllı Şehirler İçin Ne Kadar Hazır?: Politika Belgeleri Üzerinden Bir İnceleme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 48, 1-21.
- Örselli, E. ve Dinçer, S. (2019). Akıllı Kentleri Anlamak: Konya ve Barcelona Üzerinden Bir Değerlendirme. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(1), 90-110.

- Rebernik, N., Marušić, B. G., Bahillo, A. ve Osaba, E. (2019). A 4-dimensional model and Combined Methodological Approach to Inclusive Urban Planning and Design for ALL. *Sustainable Cities and Society*, 44.
- Romanelli, M. (2022). Towards Smart Inclusive Cities. *PuntOorg International Journal*, 7(2), 216–234.
- Sasaki, M. (2010). Urban Regeneration through Cultural Creativity and Social Inclusion: Rethinking Creative City Theory through a Japanese Case Study. *Cities*, 27, 3-9.
- Sehirendeksi (2024). Şehir Endeksi, Akıllı Şehir Skorları, Erişim: 2 Eylül 2024, <https://sehirendeksi.gov.tr/endekspublic/>
- Sevim, M.A., Kırcova, İ. ve Çuhadar, E. (2019). Yerel Yönetimlerde Akıllı Şehir Vizyonu: Şehir Yönetim Araçları ve Trendleri. *Strategic Public Management Journal*, 5(9), 109-126.
- Sezer, Ö. ve Avcı, M. (2021). Smart Cities and Governance: Institutional, Fiscal, and Social Challenges for Turkey, C. Babaoğlu ve O. Kulaç (Ed.) *Handbook of Research on Global Challenges for Improving Public Services and Government Operations* içinde, (s. 464-483), USA: IGI Global.
- Spicer, Z., Goodman, N., Wolfe, D. A. (2023). How ‘Smart’ Are Smart Cities? Resident Attitudes towards Smart City Design. *Cities*, 141.
- Surdurülebilir Kalkınma (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Göstergeleri. Erişim: 25 Haziran 2024, <https://surdurulebilir kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2021/02/SKA-ve-Gostergeleri-Kapak-Birlestirilmis.pdf>
- Tura, N. ve Ojanen, V. (2022). Sustainability-oriented Innovations in Smart Cities: A Systematic Review and Emerging Themes. *Cities*, 126, 1-16.
- Ulubaş Hamurcu, A. (2023). Akıllı Şehirler ve Sürdürülebilir Kentsel Dönüşüm. *Çevre, Şehir ve İklim Dergisi*, 2(4), 70-95.
- UN Habitat (2023). Managing Smart City Governance – A Playbook for Local and Regional Governments. Erişim: 27 Haziran 2024, <https://unhabitat.org/managing-smart-city-governance-a-playbook-for-local-and-regional-governments>
- Ünsal, Ö. ve Avcı, S. (2023). Akıllı Şehir Tartışmaları Üzerine Bir Değerlendirme ve Türkiye. *Mavi Atlas*, 11(1), 87-104.
- Waghmare, M. (2024). Democratic Participation and Smart City Citizenship in Emerging Economies – Case of Smart Cities in India. *Cities*, 148.
- Wang, C.H., Steinfeld, E., Maisel, J.L. ve Kang, B. (2021). Is Your Smart City Inclusive? Evaluating Proposals from the US Department of Transportation's Smart City Challenge. *Sustainable Cities and Society*, 74, 2-10.
- Wang, W. (2024). Making Older Urban Neighborhoods Smart: Digital Placemaking of Everyday Life. *Cities*, 147.
- Yıldırım, A. (2021). Yerel Yönetimlerde Dijital Dönüşüm Uygulamaları. *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 54, 61-82
- Yıldırım, A. (2022). Kentlerin Sürdürülebilirliğinin Sağlanmasında Akıllı Kent Uygulamalarının Rolü. *YDÜ SOSBİLLER*, 15 (1), 97-123.
- Zhu, H., Shen, L. ve Ren, Y. (2022). How Can Smart City Shape a Happier Life? The Mechanism for Developing a Happiness Driven Smart City. *Sustainable Cities and Society*, 80, 1-15.